

Educació en una societat plural

Fa alguns anys es va produir a França, un país amb una experiència d'immigració molt més llarga i extensa que la nostra, l'anomenat conflicte del xador, quan tres nenes d'origen magribí van ser expulsades de l'escola pel fet d'anar-hi abillades amb el mocador islàmic.

El conflicte va dividir l'opinió pública francesa i va generar una quantitat ingent de literatura. Els uns, en nom de la laicitat de l'escola pública francesa i en contra de la discriminació de la dona, apostaven per la duresa, mentre que els altres, en nom de la llibertat de consciència i del respecte a la diversitat, feren bandera de la tolerància, virtut que consisteix precisament a no prohibir -tot i poder-ho fer, emparant-se en les lleis i en la força- una conducta considerada indesitjable, en nom d'uns valors considerats més estimables (francament, tolerar allò que ja ens va bé té molt poc mèrit!).

Aquesta història m'ha vingut a la memòria arran de la polèmica suscitada a casa nostra entorn de les tres nenes, filles de pares magribins, que van deixar d'anar a escola perquè els seus pares no volien que assistissin a les classes d'educació física i de música, basant-se en llurs creences religioses.

La delegació territorial del departament d'Ensenyament, tot i amenaçar més d'un cop amb traslladar el cas a la fiscalia de menors, s'ha avingut a dialogar amb els pares de les nenes, amb representants de la

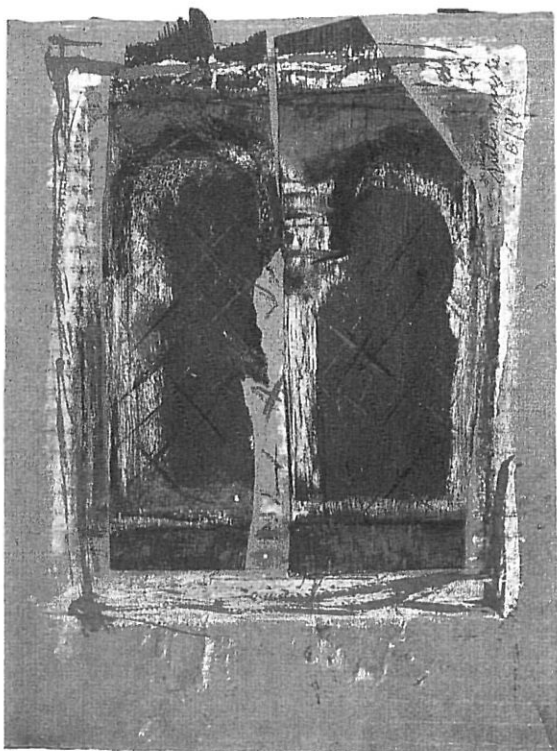
Comissió Islàmica i amb d'altres instàncies interessades i, de fet, a mitjan del mes de desembre, les nenes han tornat a escola.

Fins aquí els fets. La veritat és, però, que la qüestió ha generat un important debat a la premsa, a la ràdio, a les escoles i al carrer, i l'opinió pública, d'una manera molt majoritària, s'ha inclinat per la duresa, per no transigir en aquest cas, en nom de la igualtat, de la Constitució, de l'autoritat dels mestres, del bé dels infants, de la no-discriminació per raons de sexe o per d'altres motius clarament xenòfobs.

Estem, em sembla prou evident, davant d'un conflicte cultural, cosa que vol dir que, en aquest cas, es confronten dues maneres de veure i entendre les coses, en què totes dues parts busquen i pretenen el millor per a les nenes afectades, però en què també xoquen dues forces (socials, jurídiques i, fins i tot, demogràfiques) marcadament desiguals.

Què cal fer en aquestes

situacions? El camí més fàcil és el jurídic, perquè respon a una aplicació automàtica i legal dels valors i les normes del col·lectiu majoritari i amb poder, però cal que tinguem clar que aquest model exclou i desconsidera els altres, en aquest cas, a més, clarament minoritaris i legalment discriminats. Com deien els vells marxistes, les lleis no són sinó artefactes tant o més potents que les armes de veritat, al servei de qui té la potestat de promulgar-les i fer-les complir.

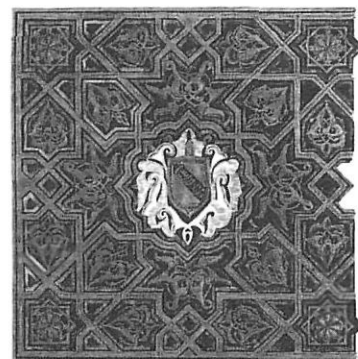
No valen tampoc les falses ingenuïtats: de sempre, la institució escolar ha estat un instrument per uniformar i homogeneïtzar la població d'acord amb els interessos i la ideologia dels qui manen. Sempre hem sabut que l'escola francesa ha servit per fer bons francesos (pregunteu-ho sinó als catalans del Rosselló), que l'escola cubana serveix per fer bons comunistes i que l'escola catalana té encomanada la missió de fer bons catalans (de què sinó la polèmica de

l'ensenyament de la història o de la immersió lingüística?). Les societats pluriculturals no fan sinó posar damunt la taula un conflicte preexistent, però amagat: els drets dels individus, dels pobles, dels col·lectius, enfront dels drets nacionals, estatals o universals. Ben cert que, històricament, la balança s'ha inclinat sempre del costat dels més forts, però no per això hem de considerar aquesta situació com la més justa i democràtica.

Aquí hi ha un conflicte real de drets. Com diu la Declaració Universal dels Drets Humans, tota persona té dret a l'educació; els pares tindran dret preferent a escollir el tipus d'educació que hauran de rebre els seus fills. O bé en paraules de la Constitució espanyola de 1978, tothom té dret a l'educació; els poders públics garanteixen el dret que assisteix als pares per tal que els seus fills rebin la formació religiosa i moral que estigui d'acord amb les seves conviccions.

Com es veu, tant les famílies com la societat tenen drets i deures i la solució bona no pot venir mai de la imposició d'una de les parts, sinó del convenciment. Quan els poders públics i les famílies comparteixen un model de desenvolupament i de socialització, l'entesa, en el camp de l'educació, és relativament fàcil, però quan entre la societat global i les famílies hi ha instàncies intermèdies, sigui una comunitat lingüística o religiosa o una minoria cultural, les coses es compliquen.

Els nens, tots els nens i nenes, tenen dret a una educació bàsica. Però avui sabem que, per exemple, educar no és el mateix que escolaritzar (de fet les lleis preveuen el cas de transferir la responsabilitat de l'educació bàsica als pares). Tots els nens i nenes tenen dret a una educació integral, que atengui totes les seves dimensions i capacitats. Però tots sabem que el currículum escolar no és sinó una opció històrica canviant i particular: no sempre s'ha ensenyat música i tecnologia a les escoles i en canvi sí que s'ensenyava cal·ligrafia i agricultura...

Davant dels conflictes cal intervenir, no pas amagar-los o dissoldre'ls per l'eliminació d'una de les parts. La meua opció és clara: cal que aquestes nenes puguin rebre efectivament una educació integral, que les capaciti per ser unes ciutadanes lliures, autònomes i amb plenitud de drets. Ara, els camins, les mesures concretes per aconseguir-ho, no són -n'estic segur- ni els tribunals, ni les imposicions, ni les presses, ni les desqualificacions, sinó la flexibilitat, el diàleg, el pacte i la tolerància.

XAVIER BESALÚ COSTA

